

opinionsdannelsen (instituttet for fredsspørgsmål, det udenrigspolitiske institut m. fl.).

Hollandsk presse og kirke spiller en betydelig rolle for opinionsdannelsen om udenrigspolitiske spørgsmål.

Norge: Sikkerheds- og nedrustningsspørgsmål behandles i Stortingets komiteer, udenrigsministeriets og forsvarsministeriets kontorer for sikkerhedspolitiske og nedrustningspolitiske anliggender, udvalget for rustningskontrol og nedrustning, forsvarets forskningsinstitut samt norsk udenrigspolitisk institut (kvalificeret opinionsdannelse). Der er ikke mellem disse organer etableret et samarbejde, som vil kunne beskrives som et forum, hvor et løbende sikkerheds- og nedrustningspolitisk analysearbejde finder sted. Alene udvalget for rustningskontrol og nedrustning (konsultativt organ for regeringen) omfatter politikere, embedsmænd og forskere.

Sverige: Æneste forum af omhandlede art er den såkaldte nedrustningsdelegation, der er et rådgivende organ for udenrigsministeren og regeringen. Delegationen er sammensat af 5 rigsdagsmedlemmer, medens de øvrige medlemmer er embedsmænd fra det svenske udenrigsministerium (bl. a. chefen for den politiske afdeling og folkeretseksperten), statssekretæren i forsvarsministeriet samt eksperter fra forsvarets forskningsanstalt og fra forsvarsstaben – ialt ca. 25 personer. Delegationen træder sammen 3 gange om året og drøfter svenske planer og initiativer samt orienterer om, hvad der er hændt i CD i Genève, og i august/september drøftes specielt instruktionen for delegationen til FN's generalforsamling for så vidt angår nedrustningsspørgsmål. Det overvejes i det svenske udenrigsministerium at inddrage forskere samt eventuelt andre selvstændige, f. eks. en repræsentant for Sveriges FN-forbund, men sådanne medlemmer findes ikke i dag.

Forbundsrepublikken Tyskland: Sikkerhedspolitiske problemer, herunder udenrigspolitiske og forsvarspolitiske samt ikke mindst nedrustnings- og rustningskontrolproblemer drøftes af regeringen med specielt to forbundsudvalg, det udenrigspolitiske og det sikkerhedspolitiske. Herunder gennemføres egentlige debatter i forbundsdagen, ofte

på grundlag af detaljerede spørgsmål fra oppositionen og svar fra regeringen (ofte en slags hvidbog).

Udenrigsministeren og/eller forsvarsministeren møder ofte i førnævnte udvalg ledsaget af statssekretærer, politikere og embedsmænd. Ministrene drøfter de egentlige politiske spørgsmål med udvalget, medens embedsmændene tager del i behandlingen af tekniske spørgsmål. Med henblik på en dyberegående behandling af vanskelige sikkerhedspolitiske problemer er nedsat et fælles underudvalg på 10 medlemmer, som har sæde i mindst et af de større udvalg. Underudvalget mødes 1 à 2 timer hver af de uger, forbundsdagen holder møder. Højerestående embedsmænd mødes ofte i stedet for ministeren. Underudvalgets arbejde støttes af en videnskabelig medarbejder stillet til rådighed af forbundsdagen, hvis opgave bl. a. var at følge med i international litteratur og holde forbindelse til udenlandske institutter (Institute for Strategic Studies og »SIPRI«). Underudvalget gennemfører studierejser f. eks. til MBFR-forhandlingerne i Wien og til østlandene.

Hvert af de tre store politiske partier har særlige institutter, der arbejder med politiske, herunder sikkerhedspolitiske, problemer (bistået af videnskabelige medarbejdere).

I forbundsrepublikken findes et udenrigspolitisk selskab, som hyppigst gennem fortrolige drøftelser i begrænsede kredse søger at gennemdiskutere og udbrede kendskabet til ikke mindst sikkerhedspolitiske problemer. Herudover findes et specielt selskab for »Europäische Wehrkunde«, som hvert år holder specielle møder i München for en begrænset kreds af politikere, embedsmænd, journalister m. fl., herunder diplomater. Den tyske forsvarsminister og oftest en ledende skikkelse fra den amerikanske administration foruden indflydelsesrige tyske og amerikanske politikere taler om et bestemt emne og leder en diskussion derom.

Storbritannien: Der findes ikke et specielt forum for sikkerheds- og nedrustningspolitisk analysearbejde med deltagelse af politikere, forskere og embedsmænd.

Der eksisterer et rådgivende våbenkontroludvalg bestående af embedsmænd og interesserede forskere. Udvalget mødes kun 2 gange årligt.